

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Peakanyo le Selotamohlala tša Lenaneopeakanyo la Ngwaga (ATP) la go Boetša Sekeng

Leleme la Gae: Sepedi

Mphato 1 Kotara 4

Diteng

Matseno	1
Dinyakwa tša mananeopeakanyo a ngwaga a thuto (ATP) a go boetša sekeng	2
Mabokgoni a leleme la gae	2
Diteng tša Leleme la gae	2
Ditumatlhaka le go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	2
Go tšweletša setlwaedi sa go ithuta polelo	5
Setlwaedi seo se šišintšwego sa thuto ya motheo sa Leleme la gae sa beke le beke	6
Mešomo yeo e šišintšwego ya SEHLOPHA SA MOTHEO YA LELEME LE GAE (yeo e bolelago ka dinyakwa tša ATP)	7
Ditumatlhaka Le Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa	16
Lenaneo la ditumatlhaka: leleme la gae: Sepedi	17
Foreimi ya peakanyo le selota mohlala	21
Tabakgolo 1	22
Tabakgolo 2	24
Tabakgolo 3	26
Tabakgolo 4	28
Tabakgolo 5: Poeletšo	30
Lenaneo la teko	32
Lenaneotekolo: Sehlopha sa Motheo, Leleme la gae	32
Teko ya thuto	33
Go Šomiša Diruburiki	33
Phetolelo	34
Re tshepa gore o tla humana thahlo ye e na le mohola	34
Teko ya thuto: Karata ya meputso	35
MPHATO 1 Kotara 4: Mohlala wa mošomo wa teko ya semmušo	36

Matseno

Thobela barutiši mephathong ya motheo,

Leuba la COVID-19 le re tlogetše le thlotlo e kgolo kudu thutong. Ge re boela go thuto yeo e tlwaelegilego ya ka mehla, re swanetše gore ka moka re šome ka thata le ka bohlale gore thuto ya rena e kgone go hlapologelwa.

Se se bohlokwa kudu dithutong tša motheo moo bana ba swanetšego go ithuta mabokgoni a motheo a go bala le go ngwala. Afrika Borwa e ya go hloka gore o kgone go ruta bana mabokgoni a, gore bana ba se kgone go bala fela eupša ba tle ba kgone le go 'balela go ithuta'.

Tokomane ye, e hlamilwe ka tsela yeo e lego gore e tla go thuša gore o fihlelele se. Re na le boitshepo bja gore ge o ka latela peakanyo ye ka tatelano ya yona, o ka kgona go buša nako yeo e re lahlegetšego ya go ruta le go ithuta gomme o fihliše bana go legato leo re nyakago gore ba be go lona.

Re rata go go leboga pele ga nako ka maikemišetšo a gago le go šoma ka thata ka mokgwa woo go hlokagalago go wena.

O tloga o aga setšhaba e le ka nnete.

Re le lakaletša tše botse fela kotareng yeo e tlogo,

Sehlopha sa DBE/ NECT

Dinyakwa tša mananeopeakanyo a ngwaga a thuto (ATP) a go boetša sekeng

- Go na le dibeke tše 10 mo go di ATP tša DBE tša go boetša sekeng tša kotara ya 4.
- Dibeke tše tše 10 di arogantšwe ka ditikologo tše 5 tša thuto.
- Mo tikolong yenngwe le yenngwe ya beke tše pedi, dikarolo ka moka tša go ithuta polelo di swanetše go akaretšwa ka tsela ye, go šomišwa bonnyane bja nako:

BONNYANE BJA NAKO YEO E ABILWEGO YA SEPHOLEKE (CAPS)	MPHATO 1	MPHATO 2	MPHATO 3
Go theeletša le go Bolela	Metsotso ye 45	Metsotso ye 45	Metsotso ye 45
Go bala le ditumatlhaka	Di iri tše 4 le metsotso ye 30	Di iri tše 4 le metsotso ye 30	Di iri tše 4 le metsotso ye 30
Mongwalo	Iri ye 1	Metsotso ye 45	Metsotso ye 45
Go ngwala	Metsotso ye 45	Iri ye 1	Iri ye 1
PALOMOKA	DI IRI TŠE 7	DI IRI TŠE 7	DI IRI TŠE 7

Mabokgoni a leleme la gae

- ATP ya go boetša sekeng ya Leleme la gae, e beakantšwe ka tsela yeo e lego gore e tla laetša morutiši gore ke mabokgoni afe ao a swanetšego go a aga go karolo enngwe le enngwe ya polelo.
- Go bohlokwa go lemoga gore dibekeng tše dingwe le tše dingwe tše pedi, mabokgoni ao a swanetšego go tšweletšwa a swana go karolo enngwe le enngwe. Se se ra gore go na le poeletšo e ntši gore mabokgoni a kgone go tšweletšwa.

Diteng tša Leleme la gae

- Go tikologo enngwe le enngwe ya beke tše pedi, barutiši ba swanetše go kgetha tabakgolo.
- Tabakgolo ye ke yona e tla tlhathago diteng tša tikologo yeo.
- Ka mohlala, Ge morutiši a ka kgetha tabakgolo yeo e rego '**Kamoka re ya sekolong**', ke moka diteng ka moka di swanetše go tswalana le tabakgolo ye, go akaretša le:
 - Tlotlontšu** yeo e rutwago, mohl.: **bala, kgokaganya, fapantšha, ithuta, Tšhaena,**
 - mphato wa 1** bj.bj.
 - Dikoša goba merumokwano** yeo e rutwago, mohl.: **Ke rata go bala le go ngwala**
 - Kanegelo ya **Go bala mmogo goba go bala ka go abelana** yeo e balwago, Mohl.: Kanegelo yeo e bitšwago: **Mphato wa pele Afrikaborwa le Tšhaena!**
 - Mošomo wa go ngwala** wo barutwana ba swanetšego go o dira mohl.: **Ngwala mafoko a mabedi ka seo o baithuti ba se dirago kua Tšhaena.**

Ditumatlhaka le go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

- Diteng fela tšeo di sa amanego le tabakgolo ke ditumatlhaka le lenaneo la go bala ka sehlopha sa go hlahlwa.
- Gore bana ba tle ba kgone go ithuta go bala, ba swanetše go rutwa medumo ya polelo ka tatelano le go kopantšha le go kgaogantšha medumo yeo.
- Ke moka, ba swanetše go itlwaetša go bala mantšu le dikanegelo ba šomiša tsebo ya bona ya ditumahlaka go bitša mantšu.

A re bone gore ke mabokgoni afe le diteng dife tšeo di tšwelelago ka gare ga ATP ya MPHATO 1 KOTARA 4:

KAKARETŠO YA ATP YA GO BOETŠA SEKENG: MPHATO 1 KOTARA 4	
GO THEELETŠA LE GO BOLELA	
1	O bolela direto le merumokwano gomme a e laetša ka ditiro.
2	O bolela ka maitemogelo a gagwe le maikutlo go swana le go hlaloša ditaba ka tatelano ya maleba
3	O theeletša ditaello le dipego gomme a araba ka tshwanelo.
4	O theeletša ntle le go tsena seboledi ganong, o laetša go hlompha seboledi.
5	O botšiša dipotšišo gore a kwešiše.
6	O tšea karolo go dikahlaahlo, O fa pego legatong la sehlopha.
7	O theeletša kanegelo gomme a ntšha maikutlo ka kanegelo.
8	O theeletša kanegelo a nyaka dintlha ka botlalo gomme a araba dipotšišo tša go nyaka hlaloso.
9	O hlopha tshedimošo, mohlala, o šomiša diswantšho tšeo di sa swaraganago.
10	O šomiša mareo a go swana le lefoko, thlakagolo, khutlo.
11	Theeletša a ipshina le go araba mararane a diswantšho le a mantšu, dithai le metlae, a šomiša polelo ka boikgopolelo.
12	O Bolela kanegelo ye e tlwaelegilego ya go ba le mathomo, bogare le bofelo, a fetola segalo le kwagatšo ya lentšu.

DITUMATLHAKA	
Temošo go morutiši:	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Netefatša gore o kopantšha le go kgaogantša mantšu:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Go theeletša ka tsebe (temogo ya ditumatlhaka)</i> • <i>Ka tsebe le ka pono (DITUMATLHAKA)</i> 	
1	Lemoga tswalano gare ga tlhaka le modumo wa ditlhakatee ka moka
2	O bopa mantšu a šomiša tumatlhaka yeo a e ithutilego
3	Šomiša ditumammogo tša tumatlhaka ya go tswakwa go bopa le go arogantšha mantšu.
4	O ithuta go peleta mantšu a 10 ka beke ao a tšwago go dithutišo tša tumatlhaka.
5	O bala mantšu go tšwa go ao a rutilwego ka thuto ya ditumathlaka mo mafokong le dingwalweng tše dingwe.
6	O lemoga dinokotumammogo tše di šomišitšwego mo mantšung
7	O hlopha mantšu a legoro le tee go ya ka tumatlhaka ya ona, mohlala, hlomola, hlokola, befa, kefa
8	Bopa mantšu a ditlhaka tše tharo a šomiša ditlhakatee ka moka.
9	O a lemoga ebile o a bala:
a	Boeletša ditumammogo tša modumo wa tlhakapedi tša ka mehla (tl, th, ts, ph, sw) mathomong a lentšu. Mohlala, tla-la, thaba, tse-na, pha-la, swana)
b	Lemoga ditumammogo tša modumo wa tlhakapedi tša ka mehla (ng) mafelelong a lentšu. Mohlala, sekolong, toropong, leihlong, tsebeng
c	Šomiša ditumammogo tša tumatlhaka ya go tswakwa go bopa le go arogantšha mantšu. Mohlala, mph-o, mpšh-e, mpš-a,
d	Boeletša ditumammogotswakanywa tša ditumammogo tšeo tumatlhaka ya botee ya tšona e kwagalago go fapana tše di tlwaelegilego mo mathomong a lefoko . (mohlala, mpš, nt, mp, bj.bj).
e	Šomiša ditumammogotswakwa tše di tšwelelago mathomong a lefoko go bopa le go aroganya mantšu. (mohl: hlahla=hla+hla, monyadi=mo+nya+di).hl-a-ka phaka

MONGWALO

- 1 Bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše nnyane ka mokgwa wa maleba le ka thelelo go ya ka bogolo le maemo, k.g.r. a thoma le go fetša lefelong la maleba.
- 2 Ngwala le go ngwalolla mantšu ka katologano ya maleba
- 3 Ngwala le go ngwalolla lefoko ka nepagalo

GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA

Dintlha tša morutiši:

- *Bea baithuti ka dihlopha tša bokgoni bjo bo swanago bja go bala.*
 - *Kgetha segwalwa/puku yeo e swanetšego maemo a sehlopha se sengwe le se sengwe.*
 - *Theeletša leloko le lengwe le lengwe la sehlopha ge le bala gomme o mo thuše ge a le gare a bala.*
- 1 O šomiša ditumatlhaka, mantšupono, bokgoni bja go lebeledišiša popego le pileletšo ya mantšu ge a bala.
 - 2 O šomiša bokgoni bja tebeledišišo ya popego le boteng bja sengwala go kwešiša.
 - 3 O tšwela pele go aga tlotlontšu ya mantšupono
 - 4 O bala ka thelelo yeo e oketšegago le maikutlo
 - 5 Balela godimo go tšwa ka pukung ya gagwe mo go sehlopha sa go bala ka tlhahlo, k.g.r. sehlopha ka moka se bala kanegelo ya go swana
 - 6 Šomiša tumatlhaka, ditlahli tša kamano le phetleko ya sebopego le mantšu a tlwaelo ge a bala.
 - 7 Bala ka thelelo le tlhagišo ye e oketšegago

GO IPALELA

- 1 Bala dipuku tše di badilwego go Go bala Mmogo le dipuku go tšwa go sekhutlo sa go bala sa ka phapošing
- 2 O bala dingwalwa tša gagwe ebile o thoma go lokiša diphošo

GO BALA MMOGO/ GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Phapoši ka moka e bala puku le morutiši / Ba theeletša le go latela ge morutiši a bala puku
- 2 Ba lemoga tatelano ya ditragalo kanegelong
- 3 O šomiša bokantle bja puku le diswantšho go akanya gore kanegelo e mabapi le eng.
- 4 O šomiša ditlhahlo le diswantšho ka pukung gore a kwešiše
- 5 O lemoga bothata bothata bja mathomong kanegelong bjoo bo tsenyago kanegelo motšhofong
- 6 O araba dipotšišo tša boemo bja godimo go ya ka sengwalwa seo se badilwego
- 7 O kgona go hlatholla tshedimošo go tšwa go diphoustara, diswantšho le ditafola tše bonolo tša go swana le tšhupamabaka.
- 8 Lemoga lebaka le phetho mo kanegelong.

GO NGWALA

Dintlha tša morutiši:

- O šomiša mešomo ya go bala mmogo goba go bala ka go abelana go dira tšhupetšo ya mogwa wa go ngwala (peakanyo, go ngwala ga pele le go phatlalatša).
- Efa bana mesetwana goba foreimi ya go ngwala go thuša bana go ngwala dikanegelo tša bona

1 O tšea karolo go dipoledišano tša go kgetha sehlogo seo go ngwalwago ka sona.

2 O šomiša dikantšufelo ka tshwanelo, mohlala, ka (ka maoto), le (le morutwana) go (go mma), bj.bj.

3 O aga bobolokelo bja gagwe bja mantšu le pukuntšu

4 O peleta mantšu ao a tlwaelegilego gabotse

5 O feleletša mešomo ya go ngwala yeo e akaretšago peakanyo, go ngwala la mathomo le go phatlalatša:

a Ngwala mantšu go bopa lefoko a šomiša tumatlhaka ye a ithutilego, le mantšu a tlwaelo a ka mehla.

b Ngwala bonyane mafoko a mararo ka ga ditaba tša gagwe goba kanegelo ya boitlhamelo ka go šomiša tumatlhaka yeo a ithutilego le mantšu ao a tlwaelegilego a ka megla le ditlhakakgolo le dikhutlo

c Ngwala le go laetša lefoko le le kopana ka ga sererwa go neela go puku ya sekhutlo sa go bala sa ka phapošing.

d O beakanya tshedimošo ka sebopego sa kerafo bjalo ka tšhate goba mothalonako, mohlala, šomiša tšhate go rekhota

6 O lemoga le go šomiša polelo gabotse, go akaretša le:

a Maswaodikga: dikhutlo, difegelwana, maswao a potšišo, maswao a makalo, ditlhakakgolo

b Mašala

c Maina

d Lebaka leo le fetilego

e Thoma go šomiša lebaka la bjale le lebaka le le fetilego ka mokgwa wa maleba ge a ngwala

f Hlama bontši bja mantšu ao a tlwaelegilego, ka go ngwala dihlogo tša maleba, mohlala, ba-sadi, me-tse, ma-leme, di-lepe

g Peleta mantšu a ka mehla ka nepagalo dipoelo tša tekolo ya ka moo bana ba tlogo sekolong ka gona

Go tšweletša setlwaedi sa go ithuta polelo

- Tsela enngwe e kaone kudu ya go netefatša gore o šomiša nako yeo e abilwego gabotse gore o kgone go fetša mabokgoni ka moka ao a lego ka gare ga ATP, ke go tšweletša setlwaedi sa go ithuta polelo.
- Ka tlase go na le setlwaedi seo se šišintšwego sa beke le beke, seo se ka šomišwago tikologong ya beke tše pedi
 - Setlwaedi se se šomiša nako BONNYANE BJA NAKO yeo e abetšwego Leleme la gae (Di iri tše 7)
 - Setlwaedi se se rulaganyatšwego gore se ka šoma mephatong ka moka

Setlwaedi seo se šišintšwego sa thuto ya motheo sa Leleme la gae sa beke le beke

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	NAKO: PALOMOKA	NAKO: GO THEELETŠA LE GO BOLELA	NALO: GO BALA LE DITUMAHLAKA	NALO: MONGWALO	NAKO: GO NGWALA
Mošupologo	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	Bomolomo	metsotso ye 15	metsotso ye 15			
	MONGWALO	Teko yeo e sego ya molao	metsotso ye 15		metsotso ye 15		
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ka go abelana	15 metsotso ye		15 metsotso ye		
	GO NGWALA	Go ngwala ka go abelana le mokgwa wa go ngwala	metsotso ye 30				metsotso ye 30
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	metsotso ye 30		metsotso ye 30		
Labobedi	GO BALA & DITUMATLHAKA	Ruta medumo ye meswa le mantšu	metsotso ye 15		metsotso ye 15		
	MONGWALO	Ruta medumo ye meswa le mantšu	metsotso ye 15			metsotso ye 15	
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ka go abelana	metsotso ye 15		metsotso ye 15		
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	metsotso ye 30		metsotso ye 30		
	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	Bomolomo	metsotso ye 15	metsotso ye 15			
Laboraro	GO BALA & DITUMATLHAKA	Ruta mantšu a maswa le medumo	metsotso ye 15		metsotso ye 15		
	MONGWALO	Ruta ditlhaka a maswa le mantšu	metsotso ye 15			metsotso ye 15	
	GO NGWALA	Go ngwala ka go abelana le mokgwa wa go ngwala	metsotso ye 30				metsotso ye 30
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	metsotso ye 30		metsotso ye 30		
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go itlwaetša ditumatlhaka	metsotso ye 15		metsotso ye 15		
Labohne	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ka go abelana	metsotso ye 15		metsotso ye 15		
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	metsotso ye 30		metsotso ye 30		
	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	Bomolomo	metsotso ye 15	metsotso ye 15			
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go boeletša ditumatlhaka	15 metsotso ye		15 metsotso ye		
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ka go abelana	15 metsotso ye		15 metsotso ye		
Labohlano	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30 metsotso ye		30 metsotso ye		
	GO THEELETŠA LE GO BOLELA		Di iri tše 7	metsotso e 45	Di iri tše 4 le metsotso e 30	metsotso e 45	Iri e 1
	GO BALA & DITUMATLHAKA						
	GO BALA & DITUMATLHAKA						
	GO BALA & DITUMATLHAKA						

Naa o a bona gore kabo ya nako ya karolo ye nngwe le ye nngwe e nepagetše?

Mešomo yeo e šišintšwego ya SEHLOPHA SA MOTHEO YA LELEME LE GAE (yeo e bolelago ka dinyakwa tša ATP)

- Ka lebaka la gore bokgoni bjoo bo swanago bo swanetše go tšweletšwa, ekaba kgopolo e kaone go dira mešomo yeo e swanago beke le beke.
 - Se se netefatša gore o akaretša mabokgoni ka moka ao a hlokalago go ya ka ATP
 - Gape e dira gore go ruta le go ithuta go sepele gabotse. Ge bana ba šetše ba tlwaetše mešomo ye. Ga go sa hlokega nako ye ntši ya go hlalosa.
- Peakanyo yeo e latelago e šišinya mešomo yeo o ka tlwaelago go e dira beke le beke gore o kgone go fihlelela dinyakwa tša ATP.
- Moo mabokgoni a itšego goba diteng di swanetšego go akaretšwa (go ya ka ATP), tše le tšona di akareditšwe.
- Temošo: Barutiši ba swanetše go šomiša pukutšhomo ya DBE moo go swanetšego.

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Mošupologo	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	Mešongwana ya bomolomo	<ul style="list-style-type: none"> • Hlagiša tabakgolo • Ruta mantšu a mararo a tlotlontšu ya tabakgolo • Ruta koša goba morumokwano • Baithuti ba oketša mantšu ka gare ga dipukuntšu tša bona
	MONGWALO	Teko yeo e sego ya semolao	<ul style="list-style-type: none"> • Efa baithuti teko yeo e sego ya semolao go bona ge eba ba gopola medumo le mantšu tšeo di rutilwego peleng • Kgopela baithuti gore ba ngwale mantšu a 10 go tšwa dithuto tša tumatlhaka le mantšupono • Lebelela mongwalo– go hlama ditlhaka, ditlhakagolo, dikgoba
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ Go bala ka go abelana PELE RE BALA	<ul style="list-style-type: none"> • Pele re bala • Laetša baithuti diswantšho tša kanegelo • Ba kgopele ba go botše gore go diragala eng • Ba kgopele gore ba dire dikakanyo • Ba kgopele gore ba lemoge lefelo la ditiragalo

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Mošupologo	GO NGWALA	Go ngwala mmogo le mokgwa wa go ngwala: PEAKANYO	<ul style="list-style-type: none"> • Botša barutwana sehlogo sa go ngwala • Botša barutwana tiro ya go ngwala yeo o e kgethilego, mohl: <ul style="list-style-type: none"> a Ngwala mantšu go bopa lefoko a šomiša tumatlhaka ye a ithutilego, le mantšu a tlwaelo a ka mehla b Ngwala le go laetša lefoko le le kopana ka ga sehlogo go neela go puku ya sekhutlo sa go bala sa ka phapošing c O ngwala mafoko a 3 ka ditaba tša gagwe goba kanegelo ya boitlhamelo d Beakanya tshedimošo ka mokgwa wa kerafo e bonolo ya go swana le tšhate goba mothalonako. • Laetša baithuti go BEAKANYA GO NGWALA ka go thala seswantšho le go tlaleletša ka lentšu. • Kgopela dikgopolo tša peakanyo (Go ngwala mmogo) • Botša baithuti gore ba feleletše dipeakanyo tša bona (Ba se ke ba kopisa)
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala sehlopha sa go hlahlwa DIHLOPHA TŠE 2 METSOTSO E 15 SEHLOPHENG	<ul style="list-style-type: none"> • Dudiša baithuti gabotse ba sware mošomo wa ditumahlaka goba wa go bala (ka bobedi goba go ipalela) • Balang go tšwa dipadišong goba pukutšhomong ya DBE (Sehlopha sa bokgoni bjoo bo swanago) • Bušeletša mantšu a ditumatlhaka le mantšupono le sehlopha • Efa sehlopha sengwala seo se ba lekanego go ya ka boemo bja bona. • Theeletša moithuti yo mongwe le yo mongwe a bala ka bo yena.

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Labobedi	GO BALA & DITUMATLHAKA	Ruta modumo wo moswa le mantšu	<ul style="list-style-type: none"> • Šoma ka tatelana o latela lenaneo la ditumatlhaka tša polelo ya geno • Ruta baithuti go bala modumo o moswa • Ba rute go bala mantšu ao a šomišago modumo wo moswa le medumo yeo mengwe yeo e šetšego e rutilwe (Mantšu a go bileletšegago) • Ba laetše go kgaogantšha le go kopantšha mantšu (ba thome ka lentšu la maletere a 3 a modumotlhakatee) • Dira mešomo ya pukutšhomo ya DBE yeo e swanetšego

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Labobedi	MONGWALO	Ruta leletere le leswa le mantšu	<ul style="list-style-type: none"> Ke kakanyo ye botse go tswalanya mongwalo le ditumatlhaka Ruta baithuti go ngwala tlhaka goba modumo wo ba o rutilwego dithlakakgolo le dithlaka tše nnyane Ruta baithuti go ngwala mantšu le mafoko ao a šo mišago modumo Ruta baithuti go kopolla mafoko a makopana ao a šomišago medumo le mantšu ao a rutilwego Thuša baithuti ka mokgwa wa maleba wa go swara phensele, wa go dula, wa go hlama dithlaka, sekgoba le bogolo bja dithlaka Dira mešomo ya pukutšhomo ya DBE yeo e swanetšego
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ Go bala ka go abelana GO BALA LA MATHOMO	<ul style="list-style-type: none"> Go bala la mathomo Balela barutwana kanegelo ka thelelo le ka maikutlo Ema gomme o hlalose moo go hlokegago Laetša o be o hlalose popopolelo, yeo e akaretšago: <ul style="list-style-type: none"> a Maswaodikga b Dithlakakgolo le dikhutlo c Mašala d Lebaka la bjale le lebaka le le fetilego e Matlema f Bontši – ‘di’ and ‘ma’ Morago ga go bala, botšiša dipotšišo tša mohuta wo: <ul style="list-style-type: none"> a Go gopola (mang, kae, neng, eng, bj.bj) b Lemoga baanegwathwadi c Lemoga tabakgolo d Tatelano (Go diregile eng pele, sa go latela, sa mafelelo) e Dikgopolo tša gago (o ratile / o nagana eng ka / bj.bj) f Sebakwa le ditlamorago(seo se diregilego ka lebaka la...) Yeo e bulegilego (ka lebaka la eng / o ka be o dirile eng / Naa o ka dira kgokaganyo? / o ka dira tekanyetšo efe? / naa o ka dira moakanyetšo?

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Labobedi	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa Dihlopha tše 2 Metsotso ye 15 sehlopha se sengwe le se sengwe	<ul style="list-style-type: none"> Dudiša baithuti gabotse o ba fe mošomo wa ditumatlhaka goba wa go bala (ka bobedi goba go ipalela) Bala go tšwa go dipadišo goba dipukutšhomo tša DBE Bitša sehlopha se sennyane gore se tle se šome le wena (sehlopha sa bokgoni bjo bo swanago) Bušeletša ditumatlhaka le mantšupono le sehlopha Efa sehlopha sengwalwa seo se lego boemong bja sona Theeletša morutwana wo mongwe le wo mongwe a bala ka bo yena

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Laboraro	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	Mešongwana ya bomolomo	<ul style="list-style-type: none"> Ruta mantšu a 3 a tlotlontšu ya tabakgolo Opela koša goba morumokwano Dira mošomo wa bomolomo, mohl: <ul style="list-style-type: none"> a Ditaba – Kgopela baithuti ba 2 go abelana ka ditaba tša bona b Bokgoni bja go anega – Kgopela barutwana go itirela kanegelo yeo e sepelelanago le tabakgolo gomme ba abelane le balekane ba bona. c O kgona go šupa dilo tša go swana le tša go fapana d Dipapadi- bapala papadi ya polelo e Metlae- kgopela moithuti o tee goba bababedi go bolela metlae goba dithai f Go hlopha dilo Baithuti ba oketša mantšu ka gare ga pukuntšu ya bona
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Ruta modumo le mantšu	<ul style="list-style-type: none"> Šoma ka tatelano o latela lenaneo la ditumatlhaka tša polelo ya geno Ruta baithuti go bala modumo o moswa Ba rute go bala mantšu ao a šomišago modumo wo moswa le medumo yeo mengwe yeo e šetšego e rutilwe (Mantšu a go bileletšegago) Ba laetše go kgaogantšha le go kopantšha mantšu (ba thome ka lentšu la maletere a 3 a modumotlhakatee) Dira mešomo ya pukutšhomo ya DBE yeo e swanetšego

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Laboraro	MONGWALO	Ruta tlhaka le leswa le mantšu	<ul style="list-style-type: none"> • Ke kakanyo ye botse go tswalanya mongwalo le ditumatlhaka • Ruta baithuti go ngwala tlhaka goba modumo wo ba o rutilwego- ditlhakagolo le ditlhaka tše nnyane • Ruta baithuti go ngwala mantšu le mafoko ao a šo mišago modumo • Ruta baithuti go koplla mafoko a makopana ao a šomišago medumo le mantšu ao a rutilwego • Ruta baithuti go hlama dinomoro ka tshwanelo • Thuša baithuti ka mokgwa wa maleba wa go swara phensele, wa go dula, wa go hlama ditlhaka, sekgoba le bogolo bja ditlhaka • Dira mešomo ya pukutšhomo ya DBE yeo e swanetšego
	GO NGWALA	Mokgwa wa go ngwala le go ngwala ka go abelana GO NGWALA LA MATHOMO	<ul style="list-style-type: none"> • Gopotša barutwana ka mošomo wa go ngwala • Ngwala peakanyo ya gago le lefoko la pele letlapeng • Ngwala moseto/foreimi ya go ngwala letlapeng • Laetša baithuti GO NGWALA LA MATHOMO(Go ngwala ka go abelana) • Botša barutwana go šomiša dipeakanyo tša bona le meseto ya bona go ngwala lefoko la mathomo • Botša barutwana go šomiša dipeakanyo tša bona le meseto ya bona go ngwala lefoko • Botša baithuti gore ba balele mogwera sengwalwa sa bona
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa Dihlopha tše 2 Metsotso ye 15 sehlopha se sengwe le se sengwe	<ul style="list-style-type: none"> • Dudiša baithuti gabotse o ba fe mošomo wa ditumatlhaka goba wa go bala (ka bobedi goba go ipalela) • Bala go tšwa go dipadišo goba dipukutšhomo tša DBE • Bitša sehlopha se sennyane gore se tle se šome le wena (sehlopha sa bokgoni bjo bo swanago) • Bušeletša ditumatlhaka le mantšupono le sehlopha • Efa sehlopha sengwalwa seo se lego boemong bja sona • Theeletša morutwana wo mongwe le wo mongwe a bala ka bo yena • Botša barutwana go šomiša dipeakanyo tlhako ya go ngwala dikakanywa tša bona

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Labone	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go itlwaetša ditumatlhaka	<ul style="list-style-type: none"> Bušeletša medumo ye 2 yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro Dira mošomo wa ditumatlhaka le baithuti ka phapošing, mohl: <ul style="list-style-type: none"> a Kopantšha medumo go dira mantšu b Kgaogantšha mantšu ka medumo c Kgaogantšha mantšu ka dinoko d Kgaogantšha mantšu ka hlogo le moselana e Hlopha mantšu ka dihlopha tša medumo yeo e tlwaelegilego f Hlopha mantšu ka magoro g Dira mošomo wo o swanetšego wa pukutšhomo ya DBE
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ Go bala ka go abelana GO BALA LA BOBEDI	<ul style="list-style-type: none"> Go bala la bobedi Balela baithuti kanegelo ka thelelo le ka maikutlo Morago ga go bala, botšiša dipotšišo tšeo di akaretšago: <ul style="list-style-type: none"> a Go gopola(mang,kae,eng,neng, etc) b Tatelano (Go diregile eng pele, sa go latela, sa mafelelo) c Sebakwa le ditlamorago(go diregile eng ka baka la...) d Yeo e bulegilego (ka lebaka la eng / o ka be o dirile eng / Naa o ka dira kgokaganyo? / o ka dira tekanyetšo efe? / naa o ka dira moakanyetšo? Kgopela baithuti gore ba hlame dipotšišo tša bona ka kanegelo gomme ba botšiše molekane
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa Dihlopha tše 2 Metsotso ye 15 sehlopha se sengwe le se sengwe	<ul style="list-style-type: none"> Dudiša baithuti gabotse o ba fe mošomo wa ditumatlhaka goba wa go bala (ka bobedi goba go ipalela) Bala go tšwa go dipadišo goba dipukutšhomo tša DBE Bitša sehlopha se sennyane gore se tle se šome le wena (sehlopha sa bokgoni bjo bo swanago) Bušeletša ditumatlhaka le mantšupono le sehlopha Efa sehlopha sengwalwa seo se lego boemong bja sona Theeletša morutwana wo mongwe le wo mongwe a bala ka bo yena

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Labohlano	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	Mešongwana ya bomolomo	<ul style="list-style-type: none"> Ruta mantšu a mararo a tlotlontšu ya tabakgolo Opela koša goba morumokwano Dira mošomo wo mongwe wa bomolomo, mohl: <ul style="list-style-type: none"> a Bea baithuti ka dihlopha tša go ahlaaha sengwalwa, ba šomiša moseto/foreimi (Ke ratile... / ga se ka rata... / ke nagana gore sengwalwa se se ngwadilwe go ...) b Bokgoni bja go anega – kgopela baithuti go šoma ka sehlopha gomme ba tle ka sehlogo seo ba se kwanetšego ka sehlopha c Baithuti ba oketša mantšu ka gare ga dipukuntšu tša bona
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go itlwaetša ditumatlhaka	<ul style="list-style-type: none"> Bušeletša medumo ye mebedi yeo e rutilwego ka Labobedi le Laboraro, gammogo le medumo ye mengwe yeo e rutilwego mo kotareng ye Dira mošomo wa ditumatlhaka le baithuti ka phapošing, mohl: <ul style="list-style-type: none"> a Kopantšha medumo go bopa mantšu b Arogantšha mantšu ka medumo c Bopa mantšu o šomiša medumo (ba thome ka lentšu la maletere a 3 a modumotlhakatee) d Ngwala mafoko a gago o šomiša mantšu a ditumatlhaka e O hlahlamolla mantšu go ya ka medumo f Dira mošomo wo o swanetšego wa pukutšhomo ya DBE
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ Go bala ka go abelana MORAGO GA GO BALA	<ul style="list-style-type: none"> Morago ga go bala Dira mošomo wa go tsitsinkela sengwalwa ka mokgwa wo o tseneletšego, mohl: <ul style="list-style-type: none"> a Go bapala karolo ya moanegwa – Bea baithuti ka dihlopha gore ba bapale kanegelo b Hlalosa kanegelo le mogwera – molekane yo mongwe le yo mongwe o hlalosa karolo ya kanegelo ka tatelano ya maleba c Kakaretšo – Moithuti o mongwe le o mongwe o hlalosešša molekane gore kanegelo e mabapi le eng ka mafoko a 2-3 d Thala seswantšho ka kanegelo o ngwale sešupo

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Labohlano	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa Dihlopha tše 2 Metsotso ye 15 sehlopha se sengwe le se sengwe	<ul style="list-style-type: none"> • Dudiša baithuti gabotse o ba fe mošomo wa ditumatlhaka goba wa go bala (ka bobedi goba go ipalela) • Bala go tšwa go dipadišo goba dipukutšhomo tša DBE • Bitša sehlopha se sennyane gore se tle se šome le wena (sehlopha sa bokgoni bjo bo swanago) • Bušetša ditumatlhaka le mantšupono le sehlopha • Efa sehlopha sengwalwa seo se lego boemong bja sona • Theeletša morutwana wo mongwe le wo mongwe a bala ka bo yena

Naa o lemogile gore ka gare ga karolo enngwe le enngwe ditlwaedi di a latelwa? Lebelela ge e ba o lemogile ditlwaedi tšeo di akareditšwego:

MEŠOMO YA BOMOLOMO

Mošupologo: Hlagiša tabakgolo, Ruta mantšu a mararo a tlotlontšu ya tabakgolo, Ruta koša goba morumokwano

Laboraro: Ruta mantšu a tlotlontšu, Opelang koša goba morumokwano, dira mošomo o mongwe

Labohlano: Ruta mantšu a tlotlontšu, Opelang koša goba morumokwano, dira mošomo o mongwe

DITUMATLHAKA & MONGWALO

Mošupologo: Dira teko yeo e sego ya semolao go lekola tsebo ya tumatlhaka le mongwalo

Labobedi: Ruta modumo wo moswa le mantšu; Ruta go ngwala ditlhaka le mantšu

Laboraro: Ruta modumo wo moswa le mantšu; ruta go ngwala ditlhaka le mantšu

Labone: Dira mošomo wa go itlwaetša medumo ya ditumatlhaka yeo e rutilwego

Labohlano: Dira mošomo wa go itlwaetša medumo ya ditumatlhaka yeo e rutilwego

GO BALA MMOGO/ GO BALA KA GO ABELANA

Mošupologo: Pele re bala

Labobedi: Go bala la mathomo

Labone: Go bala la bobedi

Labohlano: Morago ga go bala

GO NGWALA

Mošupologo: Peakanyo le dikakanywa

Laboraro: Dikakanywa

Naa se se a kwagala? Ke diphetogo dife tšeo o nyakago go di dira?

Ditumatlhaka Le Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Bjalo ka morutiši wa mephatong ya motheo, maikarabelo a gago a magolo ke go netefatša gore baithuti ka moka ba kgona go bala!

Thlahlo ya motheo yeo o swanetšego go e latela ge o ruta ditumatlhaka ke:

1 Netefatša gore o na le lenaneo la ditumatlhaka leo le feletšego, leo le akaretšago medumo ka moka ya leleme la geno.

- Lenaneo la ditumatlhaka la Sepedi Leleme la gae la NECT le loketšwe ka tlase – Hle lokologa go le šomiša goba go šomiša lenaneo le lengwe le le lengwe leo le laetšwe ke Profense, sediko goba sekolo.

2 Latela lenaneo la ditumatlhaka gabotse. O dire medumo gabotse ka tatelano:

- Netefatša gore barutwana ba kgona go kwa modumo, le go lemoga modumo mantšung.
- Ruta baithuti tswalano gare ga ditlhaka le medumo – le gore modumo o lebelelega bjang.
- Itlwaetše go kopantšha modumo le medumo ye mengwe yeo o e tsebago go bopa mantšu.
- Bala dingwalwa tšeo di na go le mantšu a modumo.
- Bušeletša medumo yeo e rutilwego kgafetša.

Thlahlo ya motheo yeo o swanetšego go e latela ge o ruta go bala ke:

- 1** Bea baithuti ka bokgoni bjo bo swanago bja go bala.
- 2** Bitša sehlopha sa go bala gomme o netefatše gore sehlopha se sengwe le se sengwe se go balela bonnyane gatee ka beke.
- 3** Leka go theeletša baithuti bao ba sokolago gatee goba gabedi ka beke.
- 4** Šomiša sengwalwa seo se lekanetšego boemo bja sehlopha – ka dihlopha tše dingwe o tla swanelwa ke go bušeletša medumo le go bopa mantšu.
- 5** Ge o šoma le sehlopha, theeletša moithuti yo mongwe le yo mogwe a bala ka bo yena.
- 6** Ruta baithuti go bileletša medumo ya mantšu ao ba sa a tsebego – Ge moithuti a fihla go lentšu leo a sa le tsebego, mo thuše go le bileletša medumo ya lona. O seke wa le tshela goba wa bitša moithuti o mongwe gore a le bale.
- 7** Ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, bea baithuti ka bobedi gore ba kgone go feleletša mešomo ya go bala mmogo mola wena o le gare o šoma le sehlopha se sennyane.

Lenaneo la ditumatlhaka: leleme la gae: Sepedi

- Go bohlokwa go ruta baithuti ditumatlhaka tša polelo ka tatelano.
- Medumo yeo e rutwago go lenaneo la Sepedi polelo ya gae la NECT e latelantšwe ka mo tlase – lokologa go šomiša se bjalo ka thlahlo.
- Ka lebaka la Leuba la Covid-19, baithuti ba bantši ba paletšwe ke go ithuta dikarolo tše bohlokwa tša ditumatlhaka.
- Humana gore ke medumo efe yeo baithuti ba sa e tsebe go gomme o šomane le lenaneo ka tatelano gore baithuti ba kgone go tseba medumo yeo.

Hle lemoga:

- **Medumo yeo e lego ka plokong ye sehla** ke yeo e tšwelelago ka gare ga ATP ya MPHATO 1 Kotara 4
- Netefatša gore baithuti ba tseba medumo ye

DITUMATLHAKA				Lekola
Modumo wa tumatlhaka	Mantšu a pileletšo			
a				
b				
l	l-a-l-a = lala	b-a-l-a = bala		
e	e-l-a = ela	b-e-l-a = bela	l-e-l-a = lela	
m	m-a-l-a = mala	l-e-m-a = lema	e-m-a = ema	
o	o-m-a = oma	l-o-m-a = loma	m-o-m-a = moma	
i	i-l-a = ila	i-l-e = ile	i-m-a = ima	
d	d-i-l-a = dila	m-a-d-i = madi	l-e-d-i-m-o = ledimo	
u	d-u-l-a = dula	b-u-l-a = bula	m-a-b-u = mabu	
p	p-u-l-a = pula	p-u-d-i = pudi	p-e-l-o = pelo	
r	r-e-r-a = rera	r-o-m-a = roma	r-e-m-a = rema	
n	n-a-m-a = nama	n-a-b-a = naba	n-e-l-a = nela	
k	k-o-b-o = kobo	k-o-b-a = koba	k-u-k-a = kuka	
j	j-e-l-a = jela	j-e-l-e = jele	j-a-s-e = jase	
t	t-a-t-e = tate	t-a-b-a = taba	t-e-m-a = tema	
f	f-e-t-a = feta	f-e-l-a = fela	f-o-f-a = fofa	
g	g-a-m-a = gama	g-o-l-a = gola	g-a-t-a = gata	
s	s-e-g-a = sega	s-o-l-a = sola	s-e-f-a = sefa	
š	š-a-l-a = šala	l-e-š-o-b-a = lešoba	l-e-š-a-k-a = lešaka	
h	h-e-m-a = hema	h-u-m-a = huma	h-u-e-t-š-a = huetša	
w	w-e-n-a = wena	w-e-l-a = wela	l-e-w-a = lewa	
y	y-e-n-a = yena	y-o-n-a = yona	b-o-y-a = boya	

DITUMATLHAKA				Lekola
Modumo wa tumatlhaka	Mantšu a pileletšo			
ts	ts-o-g-a = tsoga	ts-e-l-a = tsela	ts-e-b-e = tsebe	
hl	hl-a-p-i = hlapi	hl-a-n-o = hlano	hl-a-k-a = hlaka	
lw	lw-a-l-a = lwala	lw-e-l-a = lwela	b-e-f-e-lw-a = befelwa	
tl	tl-a-l-a = tlala	tl-o-g-a = tloga	tl-o-š-a = tloša	
sw	sw-a-r-a = swara	sw-a-y-a = swaya	sw-a-b-a = swaba	
kg	kg-a-k-a = kgaka	kg-a-l-a = kgala	kg-a-r-a = kgara	
th	th-a-b-a = thaba	th-a-k-a = thaka	th-o-th-a = thotha	
oo	m-oo-k-a = mooka	m-oo-k-i = mooki	ph-oo-f-o-l-o = phoofolo	
ee	b-ee-l-a = beela	l-ee-b-a = leebe	m-ee-t-s-e = meetse	
ng	ng-a-p-a = ngapa	ng-a-k-a = ngaka	ng-a-ng-a = nganga	
nt	nt-a = nta	nt-o-m-a = ntoma	nt-e-p-a = ntepa	
mp	mp-a = mpa	mp-a-tl-a = mpatla	mp-a-l-e-l-a = mpalela	
ph	ph-o-k-a = phoka	ph-u-l-a = phula	ph-u-m-u-l-a = phumula	
ny	ny-a-k-a = nyaka	ny-a-l-a = nyala	l-e-ny-a-l-o = lenyalo	
mm	mm-a-l-a = mmala	mm-u-š-o = mmušo	mm-o-l-e-d-i = mmoledi	
nn	nn-a = nna	m-o-nn-a = monna	nn-a-k-o = nnako	
aa	m-aa-k-a = maaka	m-aa-n-o = maano	b-aa-g-i = baagi	
nw	e-nw-a = enwa	nw-e-g-a = nwega	nw-e-š-a = nweša	
šw	šw-a-b-a = šwaba	šw-a-b-i-l-e = šwabile	šw-e-u = šweu	
kh	kh-u-t-a = khuta	kh-u-p-a = khupa	m-o-kh-u-kh-u = mokhukhu	
ii	d-ii-l-a = diila	t-ii-š-a = tiiša	b-o-d-ii-d-i = bodiidi	
ll	m-o-ll-o = mollo	s-e-ll-o = sello	b-o-f-o-ll-a = bofolla	
kw	kw-e-l-e = kwele	kw-a-t-a = kwata	l-e-kw-a-t-a = lekwata	
hw	hw-i-l-e = hwile	hw-i-b-i-d-u = hwibidu	hw-i-b-i-l-a = hwibila	
tš	tš-e-a-n-g = tšeang	tš-o-l-a-n-g = tšolang	l-e-tš-a-n-g = letšang	
rw	m-o-rw-a = morwa	rw-a-l-a-n-g = rwalang	rw-e-š-a = rweša	
fš	fš-e-g-a = fšega	l-e-fš-e-g-a = lefšega	fš-e-g-i-š-a = fšegiša	
gw	gw-a-b-a = gwaba	s-e-gw-a-gw-a = segwagwa	m-o-gw-a-p-a = mogwapa	
bj	bj-a-l-a = bjala	bj-o-k-o = bjoko	bj-e-tš-e = bjetše	
fs	l-e-fs-ie-l-o = lefsielo	m-a-fs-ie-l-o = mafsielo	l-e-fs-i-k-a = lefsika	
my	my-e-my-e-l-a = myemyela	my-e-my-e-tš-e = myemyetše	my-e-my-e-l-o = myemyelo	
tw	b-e-tw-a = betwa	g-a-tw-a = gatwa	r-e-tw-a = retwa	
tlw	tlw-a-e-l-a = tlwaela	tlw-a-e-tš-e = tlwaetše	o-tlw-a = otlwa	

DITUMATLHAKA				Lekola
Modumo wa tumatlhaka	Mantšu a pileletšo			
tsw	tsw-a-k-a = tswaka	tsw-a-l-a = tswala	tsw-i-n-y-a = tswinya	
tsh	tsh-e-l-a = tshela	tsh-e-l-e = tshele	tsh-e-tš-e = tshetše	
psh	psh-i-o = pshio	d-i-psh-i-o = dipshio	i-psh-i-n-a = ipshina	
thw	thw-a-l-a = thwala	thw-e-tš-e = thwetše	thw-a-thw-a-š-a = thwathwaša	
ngw	ngw-a-l-a = ngwala	ngw-a-n-a = ngwana	l-e-ngw-a-l-o = lengwalo	
kgw	kgw-a-r-a = kgwara	kgw-a-th-a = kgwatha	l-e-kgw-a-r-a = lekgwara	
hlw	hlw-a-e-l-a = hlwaela	m-o-hlw-a = mohlwa	hlw-e-k-i-š-a = hlwekiša	
nkw	nkw-e = nkwe	nkw-e-l-e = nkwele	nkw-e-š-a = nkweša	
ntl	ntl-o = ntlo	ntl-a-b-a = ntlaba	ntl-i-š-a = ntliša	
nts	nts-e-b-a = ntseba	nts-e-b-i-š-a = ntsebiša	nts-e-b-i-l-e = ntsebile	
ntš	ntš-e-a = ntšea	ntš-ee-l-a = ntšeela	ntš-o-l-a = ntšola	
tlh	tlh-a-b-a = tlhaba	tlh-a-k-a = tlhaka	tlh-a-k-e-n-g = tlhakeng	
khw	khw-a-e-r-e = khwaere	s-e-khw-a-m-a = sekhwama	l-e-khw-e-khw-e = lekhwekhwe	
mph	mph-a-k-a = mphaka	mph-a-t-o-n-g = mphatong	mph-a-l-a = mphala	
ntw	ntw-a = ntwala	ntw-e-l-a = ntwela	ntw-e-š-a = ntwēša	
mpš	mpš-a = mpša	d-i-mpš-a = dimpša	t-o-mpš-a = tompša	
nyw	d-ie-nyw-a = dienywa	a-nyw-a = anywa	b-e-a-k-a-nyw-a = beakanywa	
tšh	tšh-a-b-a = tšhaba	tšh-e-l-a = tšhela	tšh-e-m-o-n-g = tšhemong	
nth	nth-o-m-a = nthoma	nth-e-k-e-l-a = nthekela	nth-i-b-a = nthiba	
nkg	nkg-o = nkgo	nkg-o-m-a = nkgoma	nkg-a-m-a = nkgama	
tšw	tšw-a-f-a = tšwafa	tšw-e-l-e = tšwele	tšw-e-l-e-tš-a = tšweletša	
nthw	nthw-a-l-e-l-a = nthwalela	nthw-a-d-i-š-a = nthwadiša		
ntsw	ntsw-a-l-a = ntswala	ntsw-a-l-e-l-e-l-a = ntswalelela		
pšh	pšh-e-l-e = pšhele	pšh-e-g-a = pšhega		
nkgw	nkgw-a-th-a = nkgwatha	nkgw-e-t-e = nkgwete		
ntlh	ntlh-a-k-i-š-a = ntlhakiša	ntlh-o-r-e-n-g = ntlhoreng		
nngw	nngw-a-p-a = nngwapa	nngw-a-l-e-l-a = nngwalela		
mpsh	mpsh-a = mpsha	mpsh-i-k-e-l-a = mpshikela		

DITUMATLHAKA			Lekola
Modumo wa tumatlhaka	Mantšu a pileletšo		
mpšh	mpšh-e = mpšhe	d-i-mpšh-e = dimpšhe	
tshw	tshw-a-r-a = tshwara	tshw-e-l-e = tshwele	
tšhw	b-o-n-tšhw-a = bontšhwa	g-a-n-tšhw-a = gantšhwa	
tlhw	tlhw-a-e-l-a = tlhwaela	m-o-tlhw-a = motlhwa	
ntlw	ntlw-a-n-a = ntlwana	ntlw-a-e-l-a = ntlwaela	
ntšh	ntšh-a = ntšha	ntšh-a-b-a = ntšhaba	
ntsh	ntsh-e-p-a = ntshepa	ntsh-o-b-a = ntshoba	
ntšw	ntšw-e-l-e = ntšwele	ntšw-e-l-e-tš-a = ntšweletša	
ntšhw	kg-a-ntšhw-a = kgantšhwa	b-o-ntšhw-a = bontšhwa	
ntshw	ntshw-a-r-a = ntshwara	ntshw-e-š-a = ntshweša	
ntlhw	ntlhw-a = ntlhwa	d-i-ntlhw-a = dintlhwa	

Foreimi ya peakanyo le selota mohlala

- O ka kgetha go šomiša goba go se šomiše setlwaedi seo le hlalositšwego karolong ya go feta.
- Ntle le kgetho ya gago ya setlwaedi, o swanetše go akaretša dikarolo ka moka tša polelo tša beke.
- Gape gopola go lebelela nako yeo e abetšwego karolo e itšego mo bekeng. Bona letlakala la 4.
- Nyaka thlahlo go kakaretšo ya ATP ya go boetša sekeng mo letlakaleng la 5.
- Šomiša selotamohlala seo se latelago go dira rekhoto e bonolo ya mošomo woo o o dirago beke le beke.

ATP

- Go na le dilotamehlala tše 5 tšeo di sa tlatšwago tšeo o ka di šomišago go beakanya le go lota mohlala wa kakaretšo ya kharikhulamo ya kotara.
- O ka kgetha go dira poeletšo ka beke ya 9 & 10.
- Ge o kgetha go ihlamela setlwaedi le mešomongwana ya baithuti, netefatša gore di sepelelana le SEPHOLEKE le ATP.
- Ke moka, tlhama selota mohlala sa gago go lota mohlala wa kakaretšo ya kharikhulamo kotareng ya 4.

Gopola gore, Lenaneothuto leo le beakantšwego la NECT MPHATO 1-3 Leleme la gae Sepedi le ka kgona go fegollwa mo letlakaleng la: www.nect.org.za

Tabakgolo 1:

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
BOMOLOMO	TLOTLONTŠU:		TLOTLONTŠU:	
	KOŠA/MORUMOKWANO:		KOŠA/MORUMOKWANO:	
	MEŠOMO E MENGWE:		MEŠOMO E MENGWE:	
DITUMATLHAKA	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MEŠOMO:		MEŠOMO:	
MONGWALO	MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:		MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:	

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
GO BALA KA GO ABELANA	SENGWALWA:		SENGWALWA:	
	DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:		DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:	
	MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:		MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:	
GO NGWALA	SEHLOGO LE TIRO:		SEHLOGO LE TIRO:	
GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Tabakgolo 2:

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
BOMOLOMO	TLOTLONTŠU:		TLOTLONTŠU:	
	KOŠA/MORUMOKWANO:		KOŠA/MORUMOKWANO:	
	MEŠOMO E MENGWE:		MEŠOMO E MENGWE:	
DITUMATLHAKA	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MEŠOMO:		MEŠOMO:	
MONGWALO	MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:		MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:	

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
GO BALA KA GO ABELANA	SENGWALWA:		SENGWALWA:	
	DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:		DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:	
	MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:		MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:	
GO NGWALA	SEHLOGO LE TIRO:		SEHLOGO LE TIRO:	
GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Tabakgolo 3:

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
BOMOLOMO	TLOTLONTŠU:		TLOTLONTŠU:	
	KOŠA/MORUMOKWANO:		KOŠA/MORUMOKWANO:	
	MEŠOMO E MENGWE:		MEŠOMO E MENGWE:	
DITUMATLHAKA	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MEŠOMO:		MEŠOMO:	
MONGWALO	MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:		MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:	

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
GO BALA KA GO ABELANA	SENGWALWA:		SENGWALWA:	
	DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:		DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:	
	MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:		MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:	
GO NGWALA	SEHLOGO LE TIRO:		SEHLOGO LE TIRO:	
GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Tabakgolo 4:

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
BOMOLOMO	TLOTLONTŠU:		TLOTLONTŠU:	
	KOŠA/MORUMOKWANO:		KOŠA/MORUMOKWANO:	
	MEŠOMO E MENGWE:		MEŠOMO E MENGWE:	
DITUMATLHAKA	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MEŠOMO:		MEŠOMO:	
MONGWALO	MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:		MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:	

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
GO BALA KA GO ABELANA	SENGWALWA:		SENGWALWA:	
	DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:		DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:	
	MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:		MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:	
GO NGWALA	SEHLOGO LE TIRO:		SEHLOGO LE TIRO:	
GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Tabakgolo 5: Poeletšo

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
BOMOLOMO	TLOTLONTŠU:		TLOTLONTŠU:	
	KOŠA/MORUMOKWANO:		KOŠA/MORUMOKWANO:	
	MEŠOMO E MENGWE:		MEŠOMO E MENGWE:	
DITUMATLHAKA	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MEŠOMO:		MEŠOMO:	
MONGWALO	MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:		MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:	

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
GO BALA KA GO ABELANA	SENGWALWA:		SENGWALWA:	
	DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:		DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:	
	MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:		MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:	
GO NGWALA	SEHLOGO LE TIRO:		SEHLOGO LE TIRO:	
GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Lenaneo la teko

Teko ya go ithuta

- Lenaneotekolo leo le latelago le akaretša bokgoni bja bohlokwa bja tšweletšo ya go bala le go ngwala bjoo baithuti ba swanetšego go bo kgona gabotsebotse mo sehlopheng sa motheo.
- Go na le mabokgoni a bohlokwa a go bala le go ngwala ao baithuti ba swanetšego go a kgona mafelelong a Mphato wa 3.
- A go na tsela ya ka pela goba ya bonolo ya go lekola 'teko ya go ithuta' goba teko yeo e tšwelago pele(ya ka mehla).
- Gore o dire se gabotse, o ka nyaka go leka dintlha tše di latelago:
 - a** Dira **puku ya go ngwala/rekhota kelo** gomme o dule o na le yona ka dinako tšohle.
 - b** Swaya puku ye bjalo ka puku ya **SEPHIRI**.
 - c** **Eba le karolo ya moithuti yo mongwe le yo mongwe** ka mo pukung ye.
 - d** O swanetše go dula **o lekola gore baithuti ba šoma bjang** ge letšatši le legare le eya gomme **o ngwale dintlha tša seo o se lemogilego sa go sepelelana le mabokgoni a**.
 - e** Bea šedi go baithuti bao e lego gore **ga ba dire tšwelopele**, o **šome le bona** gore o kgone go ba **thuša mo mo ba sokolago**.

Lenaneotekolo: Sehlopha sa Motheo, Leleme la gae

TŠHOMO PHETIŠI	✓
O latela melao le maikemišetšo a ka phapošing	
O laola maikutlo a gagwe	
O šoma ka bo yena	
O kgona go šoma gabotse le sehlopha	
O kgona go tsepelela le go feleletša mešomo ka nako yeo e lakanetšego	
O a gopola le go tswalanya thuto yeo a rutilwego kgale le thuto ye mpsha	
O kgona hlama le go tshwara ditswalano tše diswa gabotse	
O kgona go kgotlelela dithlotlo – ga a hwe matwa	
GO THEELETŠA LE GO BOLELA	✓
E tlabolla le go šomiša tlotlontšu ya bothata	
O latela ditšhupetšo	
O botšiša dipotšišo	
O araba dipotšišo gabotse, a šomiša mafoko a bothata ka go oketšega.	
O šomiša mabokgoni a go bolela le dipoledišano gabotse	
TEMOGO YA MEDUMO & DITUMATLHAKA	✓
O kgaogantšha mantšu ka medumo ka molomo	
O kopantšha medumo ka molomo go bopa mantšu	
O lemoga le go bala medumo ka moka yeo a e rutilwego (O ithuta dikgokaganyo tša ditlhaka le medumo)	
O kopantšha le go kgaogantšha mantšu ao a ngwadilwego ka medumo yeo a e rutilwego	

GO BALA	✓
Ka mehla o leka go bileletša medumo (bitša medumo) ya mantšu a šomiša tsebo ya ditlhaka le medumo	
O bala dingwalwa tša matlakalatšhomo gabotse le ka thelelo yeo.	
KWEŠIŠO	✓
<i>Mo sehlopheng sa motheo, mabokgoni a a swanetše go agiwa ka nako ya Go bala mmogo/go bala ka go abelana – Ka nako yeo morutiši a balelago dingwalwa tša bothata godimo.</i>	
O laetša kgahlego le go nyaka go tseba ka kanegelo yeo e balwago	
O araba dipotšišo tše bonolo gabotse	
O laetša go gopodišiša le go latelanya diriragalo ge a araba dipotšišo tša 'ke ka lebaka la eng'.	
O kgona go akeretša ditiragalo tša bohlokwa tša kanegelo yeo e baletšwego godimo.	
O hlatholla lebaka goba molaetša wa kanegelo yeo e badilwego	
O kgona go gopola le go tswalanya ditiragalo tša dikanego tše di fetilego le kanegelo e mpsha	
MONGWALO	✓
O swara phensele le didirišwa tša go ngwala gabotse – a šomiša mokgwa wa go kgwahliša ka menwana ye meraro gabotse	
O kgona go hlama ditlhaka ao a rutilwego gabotse ebile a bonagala gabotse	
O ngwala ka lebelo leo le lekanego – O kgona go fetša mošomo ka nako yeo e abilwego	
GO NGWALA	✓
O šomiša go ngwala go tšweletša dikgopolo tša gagwe (Ga a kopise)	
O ngwala ka noši (O šomiša maano a go ngwala go feleletša mešomo ya go ngwala yeo a e filwego)	
O šomiša tsebo ya kwano ya ditlhaka le medumo go ngwala mantšu (mopeleto wa boihlanelo)	
O balela thaka tša gagwe sengwalwa sa gagwe	

Teko ya thuto

- O ka kgetha go itirela **Teko Ya Semolao** go ya ka tlhahlo yeo e filwego go Karolo ya 4 yeo e rulagantšwego ya **SEPHOLEKE(CAPS)**.
- Ntle ga moo, go na le mohlala wa **Teko ya semolao ya Kotara ya 3** ka tlase. O ka šomiša teko ye ya semolao ka mokgwa woo e lego ka gona goba o ka e fetola gore e swanelane le phapoši ya gago.
- Go na le 'Karata ya meputso' yeo o ka tsenyago meputso ya baithuti ya karolo enngwe le enngwe.

Go Šomiša Diruburiki

- Diruburiki tše di latelago le di na le magato a mane a hlathollo.
- Di laetša le hlahlo ya tekanyetšo legatong le lengwe le le lengwe.
- Go tlaleletša se, moputso o abetšwe tlhathollo yenngwe le yenngwe. Se se laeditšwe ka mašakaneng kgauswi le hlathollo
- O ka šomiša se go leka baithuti ka mekgwa ye e fapanego, go ya ka kgetho ya sediko goba profense. Mohlala:
 - a O ka kgetha go dira tekanyetšo ya mošomo wa teko.
 - b goba, o ka kgetha go šomiša meputso ya moithuti yo mongwe le yo mongwe.

Mohlala:

- a** Morutiši wa Peter o beile sefapano go bokgoni hlahlong e itšego.
- b** O bona difapano di wela LEGATONG LA BOBEDI ka bontši/TEKANYETŠO YA 3-4. O na le LEGATO LA 1 le tee. Kemoka o tšea sephetho sa go mo fa **Tekanyetšo ya 3**.
- c** Ke moka o šoma meputso ya gagwe go ya ka meputso ya thlatho ye nngwe le yengwe. O hwetša meputso e 5 godimo ga ye 14 ge a e arola ka 2 o hwetša 2.5. O e batametša go **Tekanyetšo ya 3**.

RUBRIKI	LEGATO 1 TEKANYETŠO 1-2	LEGATO 2 TEKANYETŠO 3-4	LEGATO 3 TEKANYETŠO 5-6	LEGATO 4 TEKANYETŠO 7
SELEKANYO 1	Moithuti o hlalosa dikarolwana tša kanegelo ka tatelano yeo e sa nepagalago(1)	Moithuti o hlalosa dikarolwana tša kanegelo ka tatelano ya maleba. Eupša o akaretša dintlha tše nnyane goba tše ntši. (2) ✗	Moithuti o hlalosa karolo e kgolo ya kanegelo ka tatelano ya maleba. . Eupša o akaretša dintlha tše nnyane goba tše ntši(3)	Moithuti o hlalosa kanegelo ka tatelano ya maleba le dintlha tšeo di lekanego go dira gore kanegelo e kwagale. (4-5)
SELEKANYO 2	Moithuti o fela a ema, a šia ebile a bušeletša mantšu goba mafokwana (1)	Moithuti o a ema ka nako yengwe, a šia ebile a bušeletša mantšu goba mafokwana. (2) ✗	Moithuti o anega kanegelo ka thelelo, o fela a ema, a Moithuti o fela a ema, a šia ebile a bušeletša mantšu goba mafokwana. (3)	Moithuti o anega kanegelo ka thelelo le ka boitshepo, ntle go ema, go šia goba go bušeletša mantšu goba mafokwana. (4-5)
SELEKANYO 3	A go na phapano go hlabošo goba segalo, moithuti ga a kwagale. (1) ✗	Moithuti o fela a fapantšha segalo ebile a hlaboša lentšu eupša se ga se nepagale ka mabaka ka moka. (2)	Moithuti o fapantšha segalo le hlabošo ya lentšu ge a bala ka go amega (3)	Moithuti o fapantšha segalo le hlabošo ya lentšu ge a bala ka kamego e kgolo (4)

Phetolelo

- Fetolela moputso wa godimo ga 14 go tekanyetšo ya 1-7 ka go arola ka 2.

Re tshepa gore o tla humana tlhahlo ye e na le mohola

- Go bohlokwa gore o lemoge gore mešomo ye ya diteko ke ditšhitšhinyo fela le mekgwa ya dipalelo ke ditšhitšhinyo fela.*
- Hle lebelela dinyakwa tša teko tša sediko le tša profense.*

Teko ya thuto: Karata ya meputso							
Maina a barutwana	Go Theeletša le go Bolela	Ditumatlhaka	Go bala le Tekatthaloganyo	Mongwalo	Go Ngwala	Palomoka	
Nomoro ya Mošomo wa Teko	4.1	4.2	4.3	4.3	4.3	4.3	
1	O laodiša kanegelo yeo e nago le mathomo, bogare le mafelo, ka segalo le lentšu go hlaboša	O šomiša ditumatswakanywa go bopa le go arogantšha mantšu	O lemoga ditumamogo tša modumo wa tlhakapedi tša ka mehla bjalo ka (tl,th,ts, ph, sw)	O balela godimo go tšwa pukung ya legato la gagwe O šomiša mantšupono, ditumatlhaka, tshapedišano le tsitsinkelo ya sebopogo sa bokgoni ba go bileletša	O lemoga bothata ba mathomo ba mathomomayo a kanegelo O lemoga tatlano ya ditiragalo O araba dipotšišo tša boemo ba godimo bjalo ka 'O nagana gore.....?/Ke ka lebaka la.....?	O kopolla le go ngwala lefoko gabotse	O ngwala mafoko a 3 ka ditaba tša gagwe a šomiša medumo yeo a ithutillego yona le mantšupono a tiwaelo, ditlhaka tše dikgolo le dikhutlo
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							

MPHATO 1 Kotara 4: Mohlala wa mošomo wa teko ya semmušo

4.1: GO THEELETŠA LE GO BOLELA / KWEŠIŠO	
MAIKEMIŠETŠO	<p>O anega kanegelo yeo e tlwaelegilego</p> <ul style="list-style-type: none"> Kanegelo e na le mathomo, bogare le mafelelo Morutwana o fapantšha segalo le hlabošo ya lentšu.
TIRAGATŠO	<ul style="list-style-type: none"> Dira se bekeng ya 8 le 9 Dira se ka nako yeo baithuti ba iketlilego ba ipalela goba ba ngwala
MOŠOMO	<p>O anega kanegelo yeo e tlwaelegilego</p> <ul style="list-style-type: none"> Hlalosetša baithuti gore o tla ba kgopela gore ba tle ka pele ba go hlalositše kanegelo yeo ba e ratago. Gopotša baithuti gore ge ba hlalosa kanegelo e swanetše e be le mathomo, bogare le mafelelo. Ba gopotše gore ba swanetše go šomiša mantšu a bona go dira dikanegelo tša bona gore di khahliše. La mafelelo, ba swanetše go itlwaetša go anega kanegelo, gore ba se ke ba lebala seo ba se bolelago goba go ipušeletša. Ba fe metsotso e mmalwa gore ba nagana ka dikanegelo tša bona. Ba dumelele gore ba sokologe ba bolele gomme ba hlalositše balekane ba bona dikanegelo tša bona. Ba ka thala le karolo ya kanegelo ge o le gare o theeditše baithuti ba bangwe. Šomiša ruburiki ya ka tlase go dira teko ya baithuti.

RUBRIKI	LEGATO LA 1 TEKANYETŠO 1-2	LEGATO LA 2 TEKANYETŠO 3-4	LEGATO LA 3 TEKANYETŠO 5-6	LEGATO LA 4 TEKANYETŠO 7
POPEGO LE TATELANO	Moithuti o hlalosa dikarolwana tša kanegelo ka taelano yeo e sego ya maleba. (1)	Moithuti o hlalosa dikarolo tše dingwe tša kanegelo ka taelano ya maleba. (2)	Moithuti o hlalosa karolo e kgolo ya kanegelo ka taelano ya maleba,ka nako enngwe a ka akaretša dintlha tše ntši goba tše nnyane. (3)	Moithuti o hlalosa karolo e kgolo ya kanegelo ka taelano ya maleba, o fa dintlha tše di lekanego go dira gore kanegelo e kwagale. (4-5)
THELELO	Moithuti o fela a ema, a šia ebile a bušeletša lentšu goba lefokwana. (1)	Moithuti o fela a ema, a šia ebile a bušeletša lentšu goba lefokwana. (2)	Moithuti o hlalosa kanegelo ka thelelo, o fela a ema, a šia goba a bušeletša lentšu goba lefokwana. (3)	Moithuti o hlalosa kanegelo ka thelelo le ka boitshepo,ntle le go ema, go šia goba go bušeletša lentšu goba lefokwana. (4-5)
SEGALO LE GO HLABOŠA LENTŠU	A go ne phapano go segalo goba hlabošo ya lentšu goba moithuti ga a kwagale. (1)	Moithuti o fela a fapantšha segalo goba go hlaboša lentšu eupša se ga be sa maleba ka mehla.(2)	Moithuti o fapantšha segalo goba go hlaboša lentšu ge a bala ka go kwagala. (3)	Moithuti o fapantšha segalo goba go hlaboša lentšu ge a bala ka go gabotse kwagala. (4)

4.2: DITUMATLHAKA	
MAIKEMIŠETŠO	<ul style="list-style-type: none"> • O šomiša ditumammogo tswakanywa go bopa le go hlahlamolla mantšu.
TIRAGATŠO	<ul style="list-style-type: none"> • Dira se ka Beke 5 goba 6, ka Mošupologo ka nako ya thuto ya mongwalo
MOŠOMO	<ul style="list-style-type: none"> • Botša barutwana gore ba bule letlakala leo le hlwekilego ba ngwale: Moleko wa ditumahlaka • Sa go latela, laetša baithuti go phutha lephephe ka bogare, le go ngwala dinomoro 1-5 ka go lanngela, kemoka ba ngwale 6 – 10 go thoma bogareng bja letlakala. • Hlalosetša baithuti gore o tlo bitša nomoro ke moka o bitše lentšu. Ba swanetše go ngwala modumo woo goba lentšu kgauswi le nomoro yeo. • Ge baithuti ba sa kgone go ngwala lentšu ba swanetše go thala mothalo o mokopana kgauswi le nomoro. • Tlwaetša baithuti go homola ka nako ya meleko, le gore ba se lebelele mešomo ya ba bangwe. • Dira lenaneo la mantšu a 10 ao o tlo a bitšago. Netefatša gore mantšu ao a nale ditumammogo tswakanywa tšeo di rutilwego ka moka. • Ke moka, dira lefoko la piletšo la mantšu a 5 o šomiša mantšupono le mantšu a ditumatlhaka tšeo baithuti ba swanetšego go di tseba. Bitša lefoko le gomme o laele baithuti gore ba le ngwale. Botša baithuti gore ba šomiše maswaodikga a maleba (dithlakakgolo mathomong a lefoko le dikhutlo mafelelong a lefoko). • Ka morago ga moleko tšea dipuku tša baithuti gore o tle o di swaye. • Leka moithuti o mongwe le o mongwe o šomiša rubriki ya ka mo fase

RUBRIKI	LEGATO LA 1 TEKANYETŠO 1-2 MEPUTSO 1-2	LEGATO LA 2 TEKANYETŠO 3-4 MEPUTSO 3-5	LEGATO LA 3 TEKANYETŠO 5-6 MEPUTSO 6 - 8	LEGATO LA 4 TEKANYETŠO 7 MEPUTSO 9 - 10
MOLEKWANA WA MOPELETO	Moithuti o peletile mantšu a 1-3 gabotse. (1-2)	Moithuti o peletile mantšu a 4-6 gabotse.(3-4)	Moithuti o peletile mantšu a 7-8 gabotse.(5-6)	Moithuti o peletile mantšu a 9-10 gabotse(7)
LEFOKO LA PILETŠO	Moithuti o dirile diphošo tše 4 goba go feta tša maswaodikga.	Moithuti o dirile diphošo tše 3 tša maswaodikga.	Moithuti o dirile diphošo tše 2 tša maswaodikga	Moithuti o dirile diphošo tše 0-1 tša maswaodikga le mopeleto

4.3: DITUMATLHAKA / GO BALA	
MAIKEMIŠETŠO	<ul style="list-style-type: none"> • O lemoga ditumammogo tša modumo wa tlhakapedi tša ka mehla (tl,th,ts, ph, sw) mathomong a lentšu • O balela godimo go tšwa pukung ya legato leo le mo lekanego. • O šomiša mantšupono, ditumatlhaka, bokgoni bja go kwešiša popego le pileletšo ya medumo.
TIRAGATŠO	<ul style="list-style-type: none"> • Se se ka dirwa neng kapa neng go tloga go Beke 6 go ya go Beke 8 • Dira se ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlhlwa
MOŠOMO	<ul style="list-style-type: none"> • Ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlhlwa, bitša baithuti ka o tee ka o tee gore batle ba go balele. • Thoma ka go kgopela baithuti gore bala lenaneo la medumo le mantšu a go šomiša ditumammogo tswakwa tšeo ba swanetšego go di tseba, mohlala: ts-, tl-, th- • Sa go latela kgopela moithuti gore a bale sengwalwa sa legato leo le lekanetšego. Netefatša gore sengwalwa se na le mantšu a go bileletšega. • Leka moithuti o šomiša rubriki ya ka mo fase.

RUBRIKI	LEGATO LA 1 TEKANYETŠO 1-2	LEGATO LA 2 TEKANYETŠO 3-4	LEGATO LA 3 TEKANYETŠO 5-6	LEGATO LA 4 TEKANYETŠO 7
O LEMOGA DITUMAMMOGO TŠA TLHAKAPEDI TŠA DITUMATLHAKA TŠEO DI TLWAELEGILEGO TŠEO DI TŠWELELAGO MATHOMONG A MANTŠU.	Moithuti o palelwa ke go bala medumo le mantšu gabotse.	Moithuti o bala e mengwe ya medumo le mantšu gabotse	Moithuti o bala bontši bja medumo le mantšu gabotse	Moithuti o bala medumo le mantšu ka moka gabotse
RUBRIKI 4.3 GO BALA	LEGATO LA 1 TEKANYETŠO 1-2	LEGATO LA 2 TEKANYETŠO 3-4	LEGATO LA 3 TEKANYETŠO 5-6	LEGATO LA 4 TEKANYETŠO 7
THELELO	Moithuti o bala ka go šia, o a ema ge a fihla go mantšu ao a sa a tsebego goba o fofa mantšu ao a sa a tsebego, o bušeletša mantšu goba mafokwana. (1-2)	Moithuti o bala a fela a ema goba go šia. Moithuti go ba le moo a palelwago ke go feta. (3-4)	Moithuti o a bala eupša o fela a ema mola le mola a kgaola thelelo. Moithuti o fela a palelwa ke mantšu a itšego goba popego ya lefoko. (5-6)	Moithuti o bala ka thelelo a fela a ema. Moithuti o kgona go iphošolla ge a bala mantšu a bothata goba lefoko la popego e thata. (7)
BOKGONI BJA GO BILELETŠA MEDUMO	Moithuti o hloka thekgo e kgolo ya tumatlhaka go tšwa go morutiši gore a kgone go bala mantšu ao a sa a tsebego. Moithuti o palelwa ke go kgaogantšha mantšu ka dinoko goba medumo. Moithuti o tseba mantšupono/ mantšu a mmalwa a go tšwelela kgafetšakgafetša. (1-2)	Moithuti o leka go šomiša tumatlhaka go bala mantšu ao a sa a tsebego eupša o hloka thekgo ya morutiši. Moithuti o kgona go kgaogantšha mantšu ka dinoko le medumo ka thušo ya morutiši. Moithuti o tseba mantšupono/ mantšu a mangwe a go tšwelela kgafetšakgafetša. (3-4)	Moithuti o šomiša tumatlhaka le dinoko go bitša medumo ya mantšu ao a sa a tsebego, eupša o fela a hloka thušo ya go kopantšha medumo go bopa mantšu. Moithuti o tseba mantšupono/ mantšu a mantši a go tšwelela kgafetšakgafetša. (5-6)	Moithuti o šomiša tumatlhaka le dinoko go bitša medumo ya mantšu ao a sa a tsebego, ebile o kgona go kopantšha medumo go bopa mantšu. Moithuti o tseba mantšupono/ mantšu a rutilwego ka moka a go tšwelela kgafetšakgafetša. (7)

4.4: TEKATLHALOGANYO	
MAIKEMIŠETŠO	<p>O a theeletša le go swaraganya le sengwalwa go:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lemoga bothata ba mathomo ba go thomiša kanegelo • Lemoga tatelano ya ditiragalo • O araba dipotšišo tša boemo ba godimo bjalo ka 'Naa o nagana ...? / Ke ka lebaka la eng...?
TIRAGATŠO	<ul style="list-style-type: none"> • Se se ka diragala nako engwe le engwe go tlaoga ka Beke ya 4 go iša go Beke ya 7 • Dira se ka Labohlano ka mošongwana wa Bomolomo: Ahlaahla sengwalwa goba ka Labohlano ka Go Balala ka go Abelana: Mošongwana ka morago ga go Bala
MOŠOMO	<ul style="list-style-type: none"> • Botšiša baithuti go araba 1-2 go araba mohuta wo o latelago wa dipotšišo: • Šomiša kanegelo ya Go Bala ka Go ABelana ya beke ya go feta. • Dudiša baithuti fase gore ba feleletše mošomo. • Ke moka, biletša moithuti o mongwe le o mongwe tafoleng ya gago go dira diteko: <ul style="list-style-type: none"> Dipotšišo ka ga bothata ba mathomo 1 Naa ke bothata bofe mathomong a kanegelo? 2 Ke mang goba ke eng seo se hlotšego bothata? Tatelano 1 Ke eng seo se diragetšego mathomong a kanegelo? 2 Ke eng seo se diragetšego mafelelong a kanegelo? 3 Ke eng seo se diragetšego ka morago ga ...? 4 Ke eng se se diragetšego la mathomo:goba.....? Dipotšišo tša go bulega 1 Ke ka lebaka la eng o nagana...? 2 Naa o kgona go dira kgokagano le...? 3 Ge e le gore....o be o ka dira eng? Ke ka lebaka la eng? • Dira diteko o šomiša ruburiki ya ka mo fase.

RUBRIKI	LEGATO LA 1 TEKANYETŠO 1-2	LEGATO LA 2 TEKANYETŠO 3-4	LEGATO LA 3 TEKANYETŠO 5-6	LEGATO LA 4 TEKANYETŠO 7
DIPOTŠIŠO KA GA MATHOMO A BOTHATA	Moithuti ga a kgone go lemoga bothata ba go thomiša kanegelo. (1)	Moithuti ga a kgone go lemoga gore ke eng goba ke mang a hlotšego bothata. (2)	Moithuti ga a kgone go lemoga gore ke eng goba ke mang a hlotšego bothata. Moithuti o nale le ditlhotlo go gopola tše dingwe tša dintlha tša go sepelelana le bothata. (3)	Moithuti o kgona go lemoga gore ke eng goba ke mang a hlotšego bothata. Moithuti o gopola tše dintlha ka moka tša go sepelelana le bothata. (4-5)
TATELANO	Moithuti ga a kgone go fa tatelano ya ditiragalo, ye e napagetšego go tswa go sengwalwa. (1)	Moithuti o kgona go fa tatelano ya ditiragalo, ye e napagetšego go tswa go sengwalwa ka thekgonyana. (2)	Moithuti o kgona go fa tatelano ya ditiragalo, ye e napagetšego go tšwa go sengwalwa eupša o tšea nako. (3)	Moithuti o kgona go fa tatelano ya ditiragalo ka, ye e napagetšego go tšwa go sengwalwa ka pela. (4)
DIPOTŠIŠO TŠEO DI BULEGILEGO	Moithuti ga a kgone go araba potšišo ye e bulegilego ka sengwalwa. (1)	Moithuti o kgona go araba potšišo ye e bulegilego ka sengwalwa ka thekgonyana. (2)	Moithuti o kgona go araba potšišo ye e bulegilego ka sengwalwa, eupša ga a kgone go fahlela karabo ya gagwe. (3)	Moithuti o kgona go araba potšišo ye e bulegilego ka sengwalwa, ebile o kgona go fahlela karabo ya gagwe (4-5)

4.5: MONGWALO/ GO NGWALA	
MAIKEMIŠETŠO	<ul style="list-style-type: none"> O netefatša tshwano le tekanetšo: bogolo bja ditlhaka tše dinnyane le ditlhaka tše dikgolo lentšung. O ngwala temana e 1 goba tše 2 ka maitemogeleo a gagwe goba ditiragalo. O šomiša maswaodikga gabotse. O hlama maletere a mannyane ka mokgwa wa nepagalo. O ngwala mafoko a 2 ka ditaba tša gagwe a šomiša popego ya maleba ya mafoko.
TIRAGATŠO	<ul style="list-style-type: none"> Dira se o šomiša dithuto tša go ngwala tša dibeke 3-4, dibeke 5-6, goba dibeke 7-8.
MOŠOMO	<ul style="list-style-type: none"> Dira mešomo ya go ngwala go swana le mehleng. Tšea dipuku tša baithuti ka morago ga tikologo ya go ngwala. Dira teko ya moithuti ya Mongwalo le Go ngwala o šomiša rubriki ya ka mo fase.

RUBRIKI	LEGATO LA 1 TEKANYETŠO 1-2	LEGATO LA 2 TEKANYETŠO 3-4	LEGATO LA 3 TEKANYETŠO 5-6	LEGATO LA 4 TEKANYETŠO 7
MONGWALO: GO HLAMA DITLHAKA TŠE NNYANE	Ditlhaka tša ka fase ga 15 di hlamilwe gabotse.	Ditlhaka tša ka fase ga 20 di hlamilwe gabotse.	Ditlhaka tše dinnyane tsa ka fase ga 20 di hlamilwe gabotse.	Ditlhaka tša go feta 20 tše dinnyane di hlamilwe gabotse le ka bokgwari
GO NGWALA: BOMMAKGONTHE	Go bothata go kwešiša kgopolo ya moithuti goba kgopolo ga se ya mmakgonthe – o kopisitše mohlala wa morutiši.	Kgopolo e a kwišišega ebile ke ya mmakgonthe, le ge e le gore e swana le mohlala.	Kgopolo ke ya mong ebile ke ya mmakgonthe.	Kgopolo ke ya mong, ke ya mmakgonthe ebile e laetša bokgoni.
GO NGWALA: BOTELELE LE POPEGO YA LEFOKO	Moithuti o ngwadile mantšu a mmalwa goba Sekafoko (1)	Moithuti o ngwadile lefoko le tee la maleba. (2)	Moithuti o ngwadile mafoko a mabedi a popego ya maleba ya lefoko. (3)	Moithuti o ngwadile mafoko a mararo a popego ya maleba ya lefoko. (4-5)
GO NGWALA: MASWAODIKGA	Moithuti o na le ditlhotlo tša go šomiša ditlhaka tše dikgolo le dikhutlo gantši le ka nepo. (1)	Moithuti o šomiša ditlhaka tše dikgolo le dikhutlo gabotse eupša o nale le ditlhotlo ka a mangwe a maswaodikga. (2)	Moithuti o šomiša maswaodikga ka moka ao a rutilwego gabotse, efela o dira diphošo ka nako engwe. (3)	Moithuti o šomiša maswaodikga ao a rutilwego ka moka ga ona gabotse le gona ga a dire diphošo (4)